

Les Liaisons Désireuses

Over lust verleiding en verlangen

Eeuwenlang laten kunstenaars zich al inspireren door het thema van de erotiek. Nu eens subtiel en sensueel, dan weer expliciet of obscene verbeelden ze het menselijk lichaam als lustobject of bron van genot.

Anale kralen en hoogrood aangelopen gezichten

De tentoonstelling start met de illustraties die **Marguerite Gérard** in 1796 maakte voor *Les Liaisons Dangereuses*, de Franse briefroman van **Pierre Choderlos de Laclos**. De plot draait om het manipulatieve en gevaarlijke spel van verleiding, bedrog en wraak, waarbij de hoofdpersonages anderen gebruiken in hun zoektocht naar macht en genot.

Verspreid over de drie verdiepingen van het kasteel ontdek je vervolgens enkele 18de- en 19de-eeuwse erotische objecten, tekeningen en schilderijen uit Belgische verzamelingen. Weinig mensen denken bij het victoriaanse tijdperk meteen aan sekspeeltjes. Toch bleven er heel wat voorbeelden van bewaard. Uit de collectie van de Phoebus Foundation komen twee ivoren fallussen die eufemistisch 'damesgezel' werden genoemd. In een verborgen schuifje zit een ketting met anale kralen. Twee erotische paneeltjes op ivoor tonen scènes waarin zowel mens als dier hun lusten botvieren. Twee snuifdozen van de Koning Boudewijnstichting zijn rijkelijk versierd met een galante en een vrijpostige scène.

Daphne van de Velde, *The Seducer* (2021) · Courtesy Black Swan Gallery & Daphne van de Velde

In zijn tekeningen brengt **Armand Rassenfosse** een ode aan de vrouw. Zijn nog bekendere vriend **Félicien Rops** ging een stapje verder en zocht naar de duistere kanten van het menselijk bestaan zonder enig taboe. Het KMSKA leent *Terugkeer na de wijnoogst* van **Auguste Levêque**. De ineengestremgelde naakten met hoogrood aangelopen gezichten geven zich over aan wellust.

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw*, *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* en *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen* combineren en confronteren we oud en nieuw. Dit keer ligt de focus op hedendaagse kunst. Meer dan vijftig, vooral vrouwelijke kunstenaars uit binnen- en

buitenland brengen een verrassende, veelzijdige blik op het eeuwenoude thema: van fotografie, video en textiel tot collage-, schilder- en beeldhouwkunst.

Sterke vrouwen, mythen en verhalen

Een groot aantal kunstenaars liet zich inspireren door mythen en verhalen. Vooral het scheppingsverhaal wordt aan een feministische blik onderworpen. **Carmen De Vos** heeft schoon genoeg van een Eva die voor de eeuwigheid met alle erfzonden van de wereld beladen is. Daarom schiep ze in het kasteel *Adam & The Eves*, een speels en zwol verhaal van lust en zonde. **Shoshana Walfish** brengt met de schilderijen *Original Sin*, *Forbidden Fruit* en *Fool's Gold* een eco-feministische hervertelling van de verleiding van Eva, waarin er geen plaats is voor Adam. Haar werk is een kleurrijke ode aan de vrouwelijke liefde voor de natuur. Ze schiept een paradijs wars van milieuproblemen en patriarchale drijfveren.

Met haar kleurrijke, met de hand getufte tapijten en veel gevoel voor humor bekritiseert **Sam Druant** het Bijbelse verhaal van de zondeval. Volgens haar kreeg de vrouw meteen een valse start, omdat ze werd gemaakt uit de rib van de man. Al even kleurrijk en feministisch is het werk van **Denyse Willem**. Ze schiept denkbeeldige werelden waarin krachtige vrouwen domineren. Mannen ontbreken, krijgen een secundaire rol, of worden op groteske wijze door dieren vervangen. In *Ré-Création* is de vrouw bron van alle leven. Als een godin eist ze haar centrale rol op in de menselijke schepping.

In een alkoof schilderde **Virginie Broquet** *Eroticastle*, met erotische scènes in toile de Jouy-motief. Ze liet zich onder meer inspireren door de mythe van Leda en de zwaan. De billen van Joséphine de Beauharnais, de gemalin van Napoleon, krijgen de hoofdrol in twee werken van **Koen Broucke**. Over de magische kracht en de invloed van haar schoonheid op haar man is al heel wat gespeculeerd in de loop van de geschiedenis. Wat maakte Joséphine zo anders en wat precies ontberen dan die andere vrouwen?

Over licht en donker: het lichaam in kleur en vele tinten grijs

De schoonheid van de foto's van **Dirk Braeckman** schuilt in hun donkerte. Ze zijn vaak onscherp met zwart en grijs en alle nuances daar tussenin. Het vrouwenportret

Joëlle Dubois, *Couple at the Apple Hotel – Hong-Kong (2020)*
DISKUS collection

E.B. -L.Y. -96 verwijst naar het jaartal waarin het portret werd gemaakt, maar verder blijft het anoniem. **Robert Mapplethorpe** brengt studioportretten in zwart-wit. Ze brengen een ode aan het mannenlichaam, dat er nagenoeg perfect lijkt uit te zien.

Dat lijkt ook het geval te zijn bij de vrouwen op de diptieken van **Frédéric Fontenoye**. Ze zijn onder andere geïnspireerd op *L'Origine du monde* van Gustave Courbet, zoals het ooit bij Jacques Lacan ophing: verstoep achter een houten paneel. Het verlangen lijkt zich te nestelen achter een deur, gesymboliseerd door opendraaiende lijsten. **Bart Ramakers** verbeeldt in *UOMO I* en *II* hoe tederheid en verlangen ons als mensheid kunnen verrijken, ver buiten de traditionele grenzen van de romantische liefde. In *Post Tenebras Lux* toont **Ferran Sanchez Castillo** hoe we zonder zorgen andere lichamen kunnen omarmen of ermee versmelten. Hij schudt met dit kleur- en lichtrijke werk de eenzaamheid en de donkerte van de covidjaren van zich af.

No babes

De kleurrijke reeks *Together* van de Britse portretfotografe **Anne-Sophie Guillet** stemt tot nadenken. Ze daagt de kijker uit om traditionele denkpatronen over relaties, intimiteit en liefde in vraag te stellen. Zo

brengt ze een tedere ode aan de diversiteit. Wat betekent het om samen te zijn in een wereld waarin stereotypes en klassieke verwachtingen de boventoon voeren? Ook **Jana Gunstheimer** vraagt zich in haar tekening af of het vergelijken van lichamen ongelukkig maakt. Ze in deze context stellen, is ze ook beantwoorden. Schoonheidsidealen zijn tijdsgebonden en zelden persoonlijk te bereiken. Vanuit haar ervaring als model en assistente voor de beste fotografen weet ook **Eva Rossie** hoe het voelt om zich te onderwerpen aan de blik van de fotograaf. Voor haar lens laat Eva iedereen zich sensueel en begeerd voelen, ongeacht geslacht, leeftijd of schoonheidsvoorschriften.

In de gedurfde kleurrijke schilderijen en zwart-witte inkttekeningen van **Joëlle Dubois** staat de rol van sociale media in de levens van voornamelijk vrouwelijke gebruikers centraal. We zien hen in de context van hun eigen huis en dagelijkse routines, vaak halfnaakt, met ongeschoren benen en in onflatteuze poses: een groot contrast met de gelikte ideaalwereld die ze online tegenkomen.

Morgane Gielen is medeoprichtster van het collectief *No Babes*, dat met tentoonstellingen, een podcast, video's en fotoshoots een stem geeft aan mensen die niet aan de ideaalbeelden voldoen. Ze selecteerde

twee foto's uit *Liefdevolle lijven*, een project waarin ze een authentieke, positieve en oprechte inkijk geeft in het intieme leven van mensen met beperkingen. Uit de reeks *Lightness* selecteerde **Frieke Janssens** speelse scènes met Rubensiaanse, voluptueuze en lieflijke modellen. Met een indrukwekkende plafondschildering in de stijl van het rococo nodigt ze je uit om zelf in de spiegel te kijken.

Ook het *Sneeuwwitje* van **Isabella Theys** bekijkt zichzelf in de spiegel. Het werk staat symbool voor lust, verleiding en verlangen van het ouder wordende, haperende lichaam. Het is een oproep om de jeugdcultus en de erotische associaties bij de eeuwig jonge sprookjesprinsessen te overstijgen.

Door het werk te confronteren met de etsen uit de serie *Les 347* van **Pablo Picasso** roepen we nog een actuele vraag op. Kan je het persoonlijke, omstreden leven van de kunstenaar en zijn houding tegenover vrouwen loskoppelen van zijn waarde als kunstenaar? De etsen uit de serie *Les 347* zijn ondeugende en humoristische werken die verschillende van Picasso's thema's verkennen, zoals het circus, de stierengevechten, het theater en het vrouwelijk naakt.

Lichaamssporen

Liliane Vertessen is een van de eerste Belgische kunstenaars die het eigen lichaam als artistiek medium gebruikt. Ze voert zichzelf op in verschillende decors, in verschillende rollen. De zelfportretten in zwart-wit zijn vaak erotisch geladen en stralen een kitscherige wereld van glitter en schijn uit. In *Wild Pair* verschijnt ze op de achterwand van een groot bed, overtrokken in glimmend zwart similileder. Ook **Femke Gerestein** stelt in haar werk haar eigen lichaam centraal. Ze maakt haar gedetailleerde, vaak grootschalige tekeningen door te vallen, springen of rollen op het doek. In *Droom* presenteert ze haar lichaam als bron van genot, maar dan in de eerste plaats voor haarzelf.

Met een achtergrond in hedendaagse dans gebruikt **Daphne van de Velde** haar lichaam om te onderzoeken hoe je omgaat met angst voor het eigen verlangen en afwijzing. Haar werk is autobiografisch. Door de gecompliceerde relatie met haar vader, van wie ze al op jonge leeftijd vervreemd raakte, zijn verlangen en bedreiging een steeds terugkerend motief. De video-installatie *Room* is

een registratie van een urenlange ononderbroken performance van drie dicht tegen elkaar aanliggende gefragmenteerde lichamen, die in een kweekbak lijken te wachten op nieuw leven. Al even persoonlijk is het werk van **Nina Van Denbempt**. Haar schilderij *I AM SO ORDINARY* draagt de sporen van drie traumatische abortussen en het seksueel misbruik door een ex-partner. Aantekeningen uit haar dagboek onthullen een sombere waarheid, die ze verpakt in een zweem van pastel.

In *The Brazilian hairdresser* straalt het lichaam van de halfnaakte **HJM van Gasteren** verleiding uit. De aandacht wordt gevestigd op iets wat er niet is: schaamhaar. Wil de fotografe ons doen nadenken over onze perceptie van schoonheid en het ideaalbeeld van het vrouwelijk lichaam? Of stelt ze haar eigen conformering aan opgedrongen idealen in vraag? Haar werk is een persoonlijke zoektocht naar verzoening en heling na een jeugd met religieuze verdrukking en seksueel misbruik op latere leeftijd.

No bodies

Het werk van **Elke Desutter** dissocieert het lichaam zoals wij dat kennen. Het wordt letterlijk geobjectiveerd. Met verschillende huidtinten, lichaamsdelen en huidoneffenheden als basis, trekt ze het lichaam uit zijn bekende vorm en maakt ze een nieuw beeld. Ze onderzoekt imperfecties van het lichaam

Isabella Theys, *Middle Age Rage* (2022)

en de huid, vergroot ze uit en combineert ze tot een nieuwe *Body of Bodies*.

Ook **Atty Bax** isoleert lichaamsdelen. Ze maakt ze met kraaltjes en zachte stofjes in bont, pastel of felle kleuren tot grappige creaties als tasje of medaillons. Erotische objecten zien er bij haar net iets anders uit dan wat een doorsnee zoektocht op Google naar erotische kunst oplevert.

Alexi Williams Wynn onderzoekt de complexe relatie tussen leven en dood. Ze werkt met kadavers van dieren en gebruikt verschillende giettechnieken om vorm te geven aan de vormloze ruimten in het lichaam. Met *L'Amour organic*/*Garden of Transgression* creëert ze drie uiterst verleidelijke vormen, die zich presenteren als een openbloeiende bloem, een schelp of een vulva. **Sofie Muller** werkt eveneens met dood materiaal. In haar serie *Fungus Anatomicus* onderzoekt ze de wereld van schimmels en hun correlatie met de aard van de mens. Sinds 2015 verzamelt ze historische botanische paddenstoelmodellen. Met minimale ingrepen versterkt ze de gelijkenis tussen schimmels en menselijke genitaliën.

Laure Fôret gaat aan de slag met de huid als orgaan, als scheidingslijn tussen onze binnen- en buitenwereld. Met haar vijfde geborduurde tepel en roomwitte maagdenvlies, een zachte vulva in felrood textiel en zorgvuldig geslepen glas in huidskleur toont ze de tedere kwetsbaarheid van de vrouwelijke, lichamelijke begrenzingen. De *cosy somethings* van **Frauke Wilken** worden gereduceerd tot abstracte lichaamsvormen zonder identiteit. De huidkleurige, lang uitgerekte objecten zijn geslachtsloos en geven een onbehaaglijk gevoel. Ook **Edith Ronse** geeft de geliefden in *Embracement of imbalance* geen gezicht. Ze wil ons laten nadenken over de complexiteit van relaties waarin het soms moeilijk is om een evenwicht te vinden.

Het beeld van **Femmy Otten** *Zonder titel* toont een dwarssectie van het mannelijk onderlichaam, gevuld met een zee. Is de holte in dit mannenlichaam als een baarmoeder waarin het mannelijke en het vrouwelijke versmelten, als bron van alle leven? Ook **Semà Bekirović** objecteert het lichaam. In haar video-installatie *The Radiance of Sensible Heat* zien we een hand sensueel

Robberto & Milena Atzori, *FREDDO* (2022) · © Emmanuel Crooy

bewegen over objecten uit het gipsdepot van de Rijksacademie in Amsterdam. Door het trage strelen en de overdracht van lichaams-warmte komen ze langzaam tevoorschijn.

FREDDO van het kunstenaarsduo **Robberto & Milena Atzori** toont een amalgaam van lichaamsdelen. Armen, benen, anonieme gezichten, borsten en rompen lijken innig verstrengeld te zijn. Zijn ze versmolten in extase? In de *Céphalopode Double* van **Hans Bellmer** vormen lijnen een erotisch spel van arabesken. Lichaamsdelen genieten zichtbaar van hun eigen contouren en gewaagde poses.

Ever lasting love versus het morbide

Liefde, lust en eros kunnen leiden tot vervreemding, onbehagen, vernietiging of nog dramatischer, tot de dood, de thanatos. *Première crucifixion* is op het eerste gezicht een poëtisch werk in zwarte inkt. **Selçuk Mutlu** toont hier de machteloosheid van het lichaam, een lichaam in overgave. Werd het gemarteld of verlaten? Is het moe na een dag werken? Of is het gewoon de lome vermoeidheid na een vrijpartij?

Met haar feministisch geïnspireerde werken neemt **Cheyenne Schiavone** ons mee in haar surrealistische dromen en nachtmerries. De dood, één van haar favoriete thema's, duikt op in de vorm van een schedel in haar

Suite Impérial Nyx. In de drie werken uit de serie *X-rays* van **Wim Delvoye** krijgt de fellatio een prominente rol. Tegelijk zijn de werken macaber met de zichtbare skeletten en schedels, zoals in de vanitasschilderijen van oude meesters.

De controversiële fotograaf **Joel-Peter Witkin** is een eerder koele minnaar van relaties en liefde, een afstandelijke observator. *Above the Arcade* en *Religion of Self Interest* zijn maar enkele van de voorbeelden van wat er tussen de seksen verloopt en misloopt. Witkin toont geen gepolijste of romantische beelden van liefde, maar duikt dieper in de donkere, rauwe en soms schokkende aspecten van relaties: eigenbelang, betekenisloosheid, vergankelijkheid, misbruik. Desondanks groeit er met de jaren een rode draad van mededogen en menselijkheid door zijn werk.

Sanam Khatibi verbeeldt extreem menselijk geweld in haar reeks *The Murders of the Green River*. Ze verwijst naar Gary Ridgway, de meest productieve seriemoordenaar in de Amerikaanse geschiedenis, die veroordeeld werd voor de brute moord op negentig vrouwen, waaronder vooral sekswerkers. Ridgway wurgde zijn slachtoffers en dumpte hun lichamen in beboste gebieden, meestal rond Green River. Hij keerde vaak terug naar dit landschap om geslachtsgemeenschap te

hebben met de rottende lichamen van zijn slachtoffers. *Wham Bam Miami Beach* van **Keith Haring** suggereert een vluchtige stoeipartij zonder blijvende gevolgen. Maar in plaats van een strandtafeel vol genietende lichamen trakteert Keith Haring ons op een apocalyptisch visioen. We zien een gloed van vlammen en ontuchtige demonen die mensen verslinden rond een veelborstig uitgemergeld paard. Eén ding staat vast: seksueel genot is hier een duivelse kwelling.

De titel van *Marie couche toi là* van **Romain Weintzem** verwijst naar de Franse uitdrukking die gebruikt wordt voor een gemakkelijk te krijgen meisje. Het werk krijgt ook letterlijk een seksuele connotatie. De speelse satijnen plooi vorm en het houten frame verwijzen naar het vrouwelijke geslachtsorgaan. Door het werk in de vorm van een kist te gieten, verwijst Weintzem naar de dood.

Sensueel textiel: van harde porno tot zachte borduursels

Textiel werd lange tijd niet gewaardeerd als kunstvorm. Het was een tweederangsambacht en traditioneel 'het speelveld' van de vrouw. Hier kwam de laatste jaren verandering in en ook in deze tentoonstelling krijgt het een rechtmatige plaats.

Peggy Wauters sloeg uren aan het borduren. Lieflijke tafereeltjes van bloemen, vogels of hertjes hoef je bij haar niet te verwachten. Ze ontleedt pornografische scènes pixel voor pixel en rijgt ze opnieuw aan tot een brief in een typemachine, een schilderij in een lijst of een foto op een laptop. Het expliciete wordt zachter, het ontrafelde wordt banaal. Net als Peggy Wauters doorprijkt **Marianne Csáky** met haar *Carved cutting boards* een typisch 'mannelijke' visie op seksualiteit en pornografie door te gaan snijden in typisch 'vrouwelijke' gebruiksvoorwerpen zoals broodplanken.

Het werk van **Ilke Cop** bevat elementen die traditioneel doen denken aan het vrouwelijke in de erotiek: de aanwezigheid van het (naakte) vrouwenlichaam, het decoratieve gebruik van satijn en zelfs het kleurgebruik. Ze gebruikt die conventies nét om ze onderuit te halen.

Bas Kosters verknijpte oude carnavalskostuums en textielprints van seksfoto's en maakte er grote knuffel- of sekspoppen mee.

Margret Eicher, *Embarkation to Kythera 2* (2023)
Galerie Michael Janssen, Berlijn

In een tijdperk van flitsende technologieën, grijpt **Margret Eicher** terug naar de traagheid van het maken van een wandtapijt. De titel van het werk *Embarkation to Kythera* verwijst naar Watteaus beroemde schilderij uit 1717. Margret Eichers bewerking is gebaseerd op een reclamecampagne van het modebedrijf Dolce & Gabbana. Ze voert androgyne individuen op omringd door tijger- en luipaardwelpen. De 'perfecte' lichamen van de modellen kijken elkaar niet aan. Ze lijken enkel te verlangen naar zichzelf. Ze zijn samen, maar eenzaam tegelijk.

In *KISS* (1994) borduurt **Maria De Grève** de kussen van een koppel op een postkaart die ze ooit kreeg van een geliefde, tot een zich eindeloos herhalend patroon. Die ene kus werd een *endless kissing*. Maskers zijn een steeds terugkerend thema in de carrière van **Christophe Coppens**. In zijn penismaskers, een creatie voor de tentoonstelling *50 Masks, Made in America*, reduceert hij de man tot zijn penis: links gedragen, rechts gedragen en in erectie.

De blotemensenbibliotheek

De letters van het alfabet zijn het voorwerp van een grenzeloze erotische fantasie. De Franse schilder en illustrator **Joseph Apoux** verwierf zijn grootste bekendheid met het *Alphabet pornographique*. Daarin combineerde hij de vorm van elke letter met sensuele, soms expliciete afbeeldingen. We zien

dames en heren, dames en dames en zelfs paters en nonnen in alle mogelijk combinaties en posities. Met zijn humoristische toon en gedurfd visuele stijl werd het alfabet van Apoux al snel een iconisch voorbeeld van erotische kunst in de belle époque.

In 1969 maakte **Anthon Beeke** 'het blote-meisjesalfabet', een speelse zwart-wit-choreografie met dartele meisjeslichamen. We tonen de foto's uit de originele gekartonneerde uitgave, samen met de 'making of' door fotograaf **Ed van der Elsken**. Dat ook vandaag nog steeds kunstenaars geïnspireerd raken door het erotisch alfabet bewijst het *Kama Sutra Alphabet* (2013) van **Malika Favre**. Ze animeerde subtiel haar letters in zwart, wit, geel en rood tot sensuele loops.

En is er een betere plek dan de kasteelbibliotheek voor 150 erotische (s)ex librisen? Oorspronkelijk was een ex libris een eigendomskenmerk dat in een boek werd geplakt, maar vanaf de 19de eeuw werden ex librisen echte verzamelobjecten. Jan Bruggheeman maakte een fraaie selectie uit zijn omvangrijke collectie. Het zijn stuk voor stuk pareltjes in de meest uiteenlopende stijlen, die net zoals de hele tentoonstelling de grenzen verkennen van lust, verleiding en verlangen.

Ongecompliceerde seksualiteit

In de Hollandse traditie van ongecompliceerde seksualiteit (denk aan de film *Turks Fruit*) portretteert fotografe en filmmaker **Lara Verheijden** haar onderwerpen op een open manier. Met humor en een subtiel gevoel voor erotiek zoekt zij de spanning op van alledaagse sensualiteit in de openbare ruimte. Ze maakte naaktkalenders voor steden als Amsterdam, Berlijn en Tokyo. In het kasteel tonen we de Lowlands-versie die ze maakte op een van de grootste muziekfestivals in Nederland.

Eenzelfde directheid kennen de vriendje stellen van fotograaf **Ed van der Elsken**, één van zijn geliefkoosde onderwerpen. We zien hen vol levenslust: achteloos in de zomerse openlucht achter de stallen van een Hollands boerderijtje, in het openbaar in een café in Saint-Germain-des-Prés in Parijs of teruggetrokken in een anonieme hotelkamer.

Nooit hadden de 18de-eeuwse hertogen gedacht dat hun *maison de plaisance* ooit letterlijk in een lustoord zou veranderen. Noteer deze prikkelende date nu al in je agenda en laat je verleiden door *Les Liaisons Désireuses*. ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

LES LIAISONS DÉSIRESSES

Over lust, verleiding en verlangen

Van 26 mei tot en met 13 oktober 2024

Individuele bezoekers

Elke zon- en feestdag van 13 tot 18 uur
Toegang 14 euro · niet voor kinderen

Groepen – op weekdagen –

Toegang 14 euro p.p. + 80 euro voor de gids
(maximum 15 personen per groep)
Sluit af met cava, koffie/thee of Café Désir
in de spiegelzaal!

Voor meer informatie, reservatie of een programma op maat kan je terecht op www.kasteeldursel.be of 03 820 60 10